

o bulharské správě Makedonie a o událostech vedoucích k založení Antifašistického shromáždění národního osvobození Makedonie. Čtvrtá kapitola se podrobně zabývá vyjednáváním a následným bojovým nasazením bulharské armády proti německým jednotkám v jugoslávské a řecké Makedonii na sklonku roku 1944. Pátá kapitola se věnuje „vzkříšenému duchu“ balkánské federace Jugoslávie a Bulharska a jednáním o ní v letech 1945–1946. Šestá kapitola je časově vymezena tvořením makedonské svazové republiky mezi lety 1944 a 1948 a na rozdíl od ostatních kapitol se v ní autor téměř nezabývá britskou diplomacií v této otázce. Sedmá, předposlední kapitola pak pojednává o sovětsko-jugoslávské roztržce, a tím i o konci snů o vytvoření balkánské federace. Osmou kapitolu představuje pak samotný závěr, ve kterém autor shrnuje britskou úlohu a postupy britského *Foreign Office* v průběhu zmíněných let.

Celkově je Livaniosova kniha velmi povedenou prací, u které je na škodu jen v některých místech značný proecký sentiment a některé nepochopitelné kreace při transkripci jmen do angličtiny.

Jan Procházka

Piotr Łossowski, *Klajpeda kontra Memel; Problem Klajpedy w latach 1918–1939–1945*. Warszawa: Wydawnictwo Neriton Instytut Historii PAN, 2007, 231 s.

Meziváleční dění kolem Klajpedy výstižně odráží procesy, které hýbaly celou meziválečnou Evropou. Město bylo modelovou ukázkou úskalí versaillského poválečného uspořádání – mělo se stát vzorem demokratického autonomního systému, schopného řešit národnostní, sociální a kulturní problémy tehdejší Evropy. Situace se však vyvinula jinak, protože demokratické uspořádání využili pro své účely nacisté. Reálný vývoj událostí tedy zase slouží příkladem složitosti a nepředvídatelnosti meziválečných politických procesů a způsob, jakým se tehdejší Litva snažila „problém Klajpedy“ řešit, je relevantní i v kontextu dnešní Evropy.

Piotr Łossowski je autorem mnoha knih zabývajících se zahraniční politikou Polska v meziválečném období a dějinami Pobaltí a jeho vztahů s Polskem. Tentokrát si jako svůj cíl vytyčil podat novou syntézu dějin Klajpedy v letech 1918–1939, přičemž díky znalosti jazyků mohl čerpat z litevských, polských, anglických, německých a francouzských zdrojů. Téma své knihy pojal chronologicky, každá kapitola zahrnuje vybrané specifické období. První kapitola krátce shrnuje dějiny města před koncem první světové války a zkoumá specifickou historii oblasti, která se lišila od Litvy kulturně, nábožensky a etnicky. Připomíná význam, jež měla tzv. Malá Litva (jejíž součástí Klajpeda byla) pro litevské národní obrození, stejně jako strategický význam města po první světové válce. Autor podrobně popisuje historické události, které vedly k připojení oblasti k Litvě, jejich kořeny, vývoj i důsledky.

Zabývá se administrativní správou oblasti a osobnostmi, které významně ovlivnily klajpedskou společnost. Jednotlivé části knihy se věnují vzniku klajpedské ústavy, fungování autonomie, pokusu o nacistický převrat, snaze udržet město pod litevskou suverenitou, anexi Klajpedy a nakonec i osudu oblasti během války a po ní.

Výklad je poměrně dost detailní a dokazuje autorovy rozsáhlé znalosti v této oblasti, to však není hlavní účel, jelikož autor tímto přístupem dokresluje obraz složitých mezietnických, politických a kulturních vztahů ve středovýchodní Evropě. Ústředním motivem jsou vztahy německo-litevské. Ty jsou přes specifika Klajpedy podobné vztahům mezi německou menšinou a titulárními národy i v jiných nově vzniklých státech, které stavěly svou legitimitu na versailleském uspořádání Evropy. Příkladem může být autorovo srovnání Ernsta Neumanna, vůdce klajpedských nacistů, s Konrádem Henleinem.

Knihou obsahuje jmenový rejstřík osob, tematické mapy Klajpedy (jako je mapa města a etnické složení oblasti v roce 1930 nebo mapa Malé Litvy v 18. a 19. století) a shrnutí v litevštině a angličtině. Není zde uvedena celková bibliografie, autor cituje jednotlivé zdroje pod čarou přímo v textu.

Olga Brabcová

Lubomyr Y. Luciuk, ed., *Reflections on the Great Famine of 1932–1933 in Soviet Ukraine*, Ontario: The Kashtan Press, 2008, 379s.

Sborník je příspěvkem k současné diskusi o ukrajinském hladomoru v letech 1932–1933. Jeho základní premisou, explicitně zmíněnou v předmluvě editora, je tvrzení, že ukrajinský *holodomor* byl účelovou a záměrnou politickou katastrofou proti ukrajinskému obyvatelstvu, která měla za následek několik milionů mrtvých.

Jednotlivé články pocházejí od známých historiků přes politology až po lidi z vysoké politiky, nejsou chronologicky řazeny ani na sebe nijak nenasazují. Editor je pouze uspořádal do tří větších oddílů spojených volnou tematickou osnovou.

První oddíl se týká spíše technické stránky a konkrétních vědeckých argumentů, na jejichž základě je možné historické události doložit. Tyto příspěvky analyzují geografické aspekty hladomoru (Bohdan S. Kordan), vliv počasí na úrodnost (Ihor Stebelsky) či problematiku demografického vývoje na Ukrajině včetně údajů o populačních ztrátách (Jacques Vallin a kol.). Cíl těchto článků je jasný – relevantními argumenty podpořit tvrzení, že hladomor nebyl způsoben přírodními podmínkami, ale naopak že byl vyvolán uměle.

Druhá, poměrně již obsáhlejší část se týká současných debat o vhodnosti použít pro označení událostí z let 1932–1933 termínu genocida. Najdeme tu příspěvky podložené převážně historickými argumenty a zjištěními, která vyplývají z rozboru dokumentů zpřístupněných po roce rozpadu Sovětského svazu, jakož i závěry